

Néhány óra a British Libraryben

1989. november 11. és december 11. között lehetőségem nyílt az Eötvös Kollégium ösztöndíja révén megismerkedni a londoni egyetem oktatási rendszerével, valamint az angol nemzeti könyvtárral.

A British Library hatalmas gyűjteményét természetesen nem csak az egyetemi hallgatók, hanem az egész lakosság használja, illetve használhatja, de megadatik ez a külföldieknek is. Az egyébként igen bürokratikus Anglia a művelődni, olvasni vágyók elé nem gördít akadályokat; múzeumaik, képtáraik, könyvtáraik legtöbbször térítés nélkül látogathatók.

A British Library szolgáltatásait minden huszonegyedik évét betöltött ember igénybe veheti. (Az ennél fiatalabbaktól kezességi papírt kérnek.) Az olvasótermi belépőt az attól teljesen függetlenített irodában lehet megszerezni. A beiratkozás díjmentes és egyetlen formanyomtatvány kitöltéséből áll. Ennek leadása után azonnal előhívható fényképet készítenek az új tagról, amelyet a nevére szóló belépőkártyára ragasztanak. A kártya egy másik gépen készül. Az egész folyamat nem tart tovább tíz percnél. Ezután a nyitvatartási időben bármikor és bármennyiszer ki- és beléphetünk a könyvtárba.

Frissen készült olvasójegyemmel a zsebemben már alig vártam, hogy bejussak a híres kupolaterembe, amelynek méretei a római Pantheonét közelítik. A látvány nem okozott csalódást. A kör alaprajzú olvasóteremre üvegburaként borul a hatalmas kupola, mely a nap nagy részében természetes fényt ad az olvasóknak. Az első ámulatból felocsúdva vettem csak észre, hogy rajtam maradt a kabátom és a táskámat sem adtam ruhatárba. Mindez a feltétlen bizalmon alapuló angol nemzeti könyvtárban nem okozott gondot. Nem szólt rám kellemtelen és agresszív ellenőr-néni, hogy azonnal forduljak vissza a ruhatárba. Senki sem feltételezett rólam hátsó szándékot, legfeljebb én

éreztem magam kényelmetlenül olvasás közben a székemen, melyet a táskámmal és a kabátommal is meg kellett osztanom.

A kezdeti nehézségeken gyorsan túljut az ember, mert a beiratkozásnál megkapja az alapvető tájékoztatást és egy prospektust a könyvtár használatáról, mindezek ellenére bátran fordulhat a bejárat mellett levő információs pultnál dolgozó személyzethez. Én inkább önállóan fedeztem fel a hatalmas könyvtár rejtelseit. Legelőször az olvasóterem kézikönyvtárával ismerkedtem meg. Körben a falakon tematikus rendben helyezték el a kézikönyveket, bibliográfiákat, szótárakat stb. Már a felületes vizsgálódás is sugallta, az alapos áttekintés után pedig bátran állíthatom, ebből a kézikönyvtárból nem hiányzik „alapmű”. Természetesen jóval több az angol vonatkozású, angol nyelvű anyag, ez azonban nem megy az idegen szakirodalom rovására.

A felületes böngészés után az olvasóterem állományában eligazodni a katalógus segítségével már jóval könnyebb. A könyvek pontos helyét a polc betű-szám kombinációs jelzetével jelölik. A keresett polcon az elrendezés alfabetikus. A kutatók, érdeklődők így bármikor használhatják az érdeklődési körükhöz tartozó kézikönyveket. De hogyan jusson az általános kézikönyveken kívül egyéb szakirodalomhoz a kereső? A speciális igényeket a könyvtár nem az olvasótermi állományból elégíti ki. Ezeket a könyveket – hasonlóan az OSZK rendszeréhez – ki kell kérni. Ehhez először megkeresi az ember, szerepel-e a könyv a katalógusban. Az angolok három katalógusban regisztrálták az állományukat. Első a *General Catalog*, mely az 1975-ig megjelent műveket sorolja fel. E katalógus formai érdekessége, hogy a dokumentumok bibliográfiai leírásait nem a megszokott cédulaformában, hanem oldalakon keresztül egymás alatt egy könyvben rögzítették. A hatalmas, de még elbírható súlyú könyvek az

olvasóterem közepén található, polcokon, betűrendben. E "könyv-katalógusok" nemcsak szerző és cím szerinti betűrendet tartalmaznak, hanem ide illesztették be a tárgyszavakat is.

Ha valaki frissebb szakirodalomra vágyik, azt a *Current Catalog*-ban kell keresnie. Ez a *General Catalog* mellett, mikrofilmen áll rendelkezésre, természetesen megfelelő olvasókészülékkel együtt. Ebben már különválasztották a szerzői betűrendet a tárgyszókatalógustól. A mikrofilmek olvasása rendkívül egyszerű, s e formátum különösen a tárgyszókatalógusnál segít áttekinthető képet kapni egy-egy terület szakirodalmáról. Egyetlen hátránya a rendszernek, hogy a vékony műanyag lapok könnyen elvesznek, így az 1975 utáni katalógusok – a sok példányban meglévő sorozat ellenére is – hiányosak. Nem kis bosszúság a harmadik leolvasókészülék mellől is eredménytelenül felkelni. Minden itt sem lehet tökéletes!

Harmadik keresési lehetőség az online katalógusban van, melynek használatára gyakorlat hiányában nem merem vállalkozni. A számítógépek az olvasóteremből nyíló teremben vannak elhelyezve, de még az angol nagyközönség körében sem túl népszerűek. Ezekben a masinákban pedig hallatlan lehetőségek vannak, kár, hogy technikai ismereteim – jó néhány angollal egyetemben – elválasztottak ennek kihasználásától. Így a „többiekhez” hasonlóan én is maradtam a hagyományos katalógusok mellett.

Természetesen a könyvtári kutatómunka nem merül ki a könyvek szintjén. Az „egyéb” dokumentumtípusok közül leggyakrabban a folyóiratkatalógust használják, mely szintén a kupolateremben kapott helyet. Formája teljesen megegyezik az itthon is elterjedt cédulafiókos rendszerrel. A cédulákon betűrendben követik egymást a folyóiratok leírásai, így a keresés nem okoz nehézséget. A katalógusszekevény alatt az állományban levő folyóiratok öt-tíz évfolyamának átvizsgálása alapján készített tárgyszókatalógus található. Hallatlan segítség ez egy kutató, de akár egy „laikus” számára is. Egyetlen szó alatt megtalálható a vele foglalkozó folyóirat-irodalom öt-tíz éves időszakonként, természetesen lelőhellyel együtt. Ráadásul e segítség a századforduló óta folyamatosan, a kialakult szisztematikus rendszert követve készül.

Az említetteken kívül külön katalógusa van a térképnek, a zenei anyagnak, a régi könyvek-

nek stb., ezek azonban már nem az olvasóteremben kaptak helyet.

Ha rátaláltunk a keresett mű bibliográfiai adataira, azokat egy kéréslapon kell feltüntetni, mely három példányban önindigóval készül. Csak a legszükségesebb adatokat (szerző, rövid cím, jelzet, a kölcsönző neve) írjuk fel a lapra. Ha valaki rendszeresen szeretné használni a könyvet, azt is itt kell jelezni, így számukra rövidebb a várakozási idő. A kéréslap két példányát leadjuk a kéréspultnál, s a fél óra kikeresési időt megpróbáljuk hasznosan eltölteni. Ez ebben az épületben igazán nem nehéz. Ha nincs kedvünk olvasni, csak kimegyünk a könyvtárból a British Museum egyik tárlatát megnézni. Kabát sem kell, mert a két nagy nemzeti intézmény egyazon épületben kapott helyet. Ez a terjeszkedés miatt napjainkban egyre több gondot okoz.

Visszatérve a könyvtárba, a kiadópultnál vehetjük át a könyveket a kéréslap nálunk maradt harmadik példányá ellenében. Ezután már nincs akadálya az olvasásnak, melyhez kényelmes székek és asztalok, valamint jó világítás nyújt segítséget. A munka után a használt könyveket a nevünk kezdőbetűjével jelzett visszaadópulthoz visszük.

Ez tehát a British Library nagyközönség által használt része: nagy vonalakban. Az ottlét – már csak a kellemes és szép környezet miatt is, az állománygazdagságról nem is beszélve – rendkívül nagy élmény. Különösen jó ide néhány egyetemi előadás vagy hosszú londoni séta után betérni, s az örömből távozáskor sem vegyít ürmöt a kijáratnál folytatott diszkrét táskaelenőrzés. Nem csak impozáns könyvtárpépület, hanem egy „valódi” nemzeti könyvtárat hagyunk magunk mögött.

Simon Anita

